

AUTOPOPRAWKA

do projektu ustawy o dostępie do nieodpłatnej pomocy prawnej przyznawanej przez państwo osobom fizycznym

/druk nr 29/

W rządowym projekcie ustawy o dostępie do nieodpłatnej pomocy prawnej przyznawanej przez państwo osobom fizycznym wprowadza się następujące zmiany:

1) **art. 2 otrzymuje brzmienie:**

„Art. 2. Osobom fizycznym, które ze względu na sytuację majątkową nie mogą samodzielnie bronić swoich praw lub interesów, przyznaje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nieodpłatną pomoc prawną, zwaną dalej „pomocą prawną.”;

2) **art. 3 otrzymuje brzmienie:**

„Art. 3. 1. Pomoc prawna w rozumieniu ustawy obejmuje dochodzenie praw na etapie przedsądowym oraz dodatkowo sporządzanie pierwszego pisma procesowego, a także wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych i wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

2. Pomoc prawna polega w szczególności na:

- 1) udzieleniu porady prawnej lub informacji prawnej w szczególności w sprawach cywilnych, z zakresu prawa pracy lub ubezpieczeń społecznych, ubezpieczenia zdrowotnego, a także w sprawach mieszkaniowych i spółdzielczych;
- 2) udzieleniu porady prawnej lub informacji prawnej w sprawach dotyczących posiadanych praw lub obowiązków, wskazaniu podmiotu lub organizacji właściwych do załatwienia danej sprawy, w tym podmiotu właściwego do załatwienia sprawy w drodze mediacji lub polubownego rozstrzygnięcia;
- 3) udzieleniu pomocy w opracowaniu pisma dotyczącego kwestii prawnej, w tym pierwszego pisma procesowego, albo przygotowaniu projektu takiego pisma;

- 4) udzieleniu pomocy pokrzywdzonemu przestępstwem lub wykroczeniem poprzez zapoznanie go z uprawnieniami i obowiązkami w postępowaniu karnym lub postępowaniu w sprawach o wykroczenia oraz w sprawach o naprawienie szkody;
- 5) udzieleniu porady prawnej cudzoziemcowi, który stara się o status uchodźcy, udzielenie azylu lub zgodę na pobyt tolerowany w rozumieniu ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz. U. Nr 128, poz. 1175, z 2004 r. Nr 96, poz. 959 i Nr 179, poz. 1842 oraz z 2005 r. Nr 90, poz. 757 i Nr 94, poz. 788).

3. Pomoc prawna nie obejmuje spraw:

- 1) związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej;
- 2) związanych z działalnością instytucji społecznych w szczególności fundacji lub stowarzyszeń;
- 3) związanych z karnym postępowaniem przygotowawczym;
- 4) podatkowych, celnych i dewizowych.”;

3) uchyla się art. 4 i 5;

4) art. 6 otrzymuje brzmienie:

„Art. 6. 1. Prawo do pomocy prawnej przysługuje obywatelom polskim, obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej lub państw stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, mającym miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, a także:

- 1) uchodźcom, cudzoziemcom, którzy uzyskali azyl lub zgodę na pobyt tolerowany;
- 2) cudzoziemcom, którzy starają się o status uchodźcy, udzielenie azylu lub zgodę na pobyt tolerowany w rozumieniu ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach.

2. Pomocy udziela się, jeżeli zainteresowany uzyskuje dochód nie większy niż 150% dochodu ustalonego zgodnie z art. 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.¹⁾).

3. Pomocy udziela się także wtedy, gdy zainteresowany uzyskuje dochód nie wyższy niż 200% dochodu ustalonego zgodnie z art. 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w przypadku:

- 1) ofiar przemocy w rodzinie;**
- 2) wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych w rozumieniu ustawy o pomocy społecznej do 26 roku życia;**
- 3) bezdomnych;**
- 4) niepełnosprawności członka rodziny potwierdzonej orzeczeniem, o którym mowa w ustawie o pomocy społecznej;**
- 5) klęski żywiołowej.”;**

5) uchyla się art. 7;

6) art. 8 otrzymuje brzmienie:

„Art. 8. 1. Pomocy prawnej nie przyznaje się, jeżeli:

- 1) osoba ubiegająca się o pomoc prawną nie spełnia warunków określonych w art. 6;**
- 2) w sposób oczywisty nie zachodzi potrzeba udzielenia pomocy prawnej;**
- 3) sprawa nie jest objęta zakresem zamówionej przez Radę pomocy prawnej;**
- 4) w sprawie został ustanowiony pełnomocnik lub obrońca.**

2. Przyznania pomocy prawnej można odmówić jeżeli osoba ponownie ubiegająca się o przyznanie pomocy prawnej, uprzednio nie zawiadomiła o zmianie okoliczności stanowiących podstawę przyznania pomocy prawnej.”;

7) Rozdział 2 Organizacja pomocy prawnej i Rozdział 3 Pracownicy pomocy prawnej otrzymują brzmienie:

„ Rozdział 2

Organizacja systemu pomocy prawnej

Art. 10. 1. Organizację systemu pomocy prawnej zapewnia Krajowa Rada Pomocy Prawnej, zwana dalej „Radą”.

2. Nadzór nad Radą sprawuje Minister Sprawiedliwości.

Art. 11. Do zadań Rady należy w szczególności:

- 1) organizowanie i rozstrzyganie konkursów na świadczenie nieodpłatnej pomocy prawnej;**
- 2) kontrolowanie jakości świadczonej pomocy prawnej i należytego wykonywania umów o udzielanie pomocy prawnej;**
- 3) rozpatrywanie wniosków i skarg zwłaszcza w sprawach dotyczących nienależytego wykonywania umów o udzielanie pomocy prawnej;**
- 4) określanie w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości szczegółowych standardów świadczenia pomocy prawnej;**
- 5) przedstawianie Ministrowi Sprawiedliwości, nie później niż do 30 marca roku następnego, rocznych sprawozdań z działalności Rady oraz działania systemu pomocy prawnej;**
- 6) określanie w porozumieniu z Głównym Inspektorem Ochrony Danych Osobowych standardów ochrony danych osobowych klientów punktów pomocy prawnej;**
- 7) opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących poradnictwa i pomocy prawnej;**
- 8) współpraca z samorządami zawodów prawniczych;**
- 9) współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego, a w szczególności z gminnymi ośrodkami pomocy społecznej, powiatowymi (miejskimi) rzecznikami konsumentów oraz powiatowymi centrami pomocy rodzinie;**
- 10) współpraca z organizacjami pozarządowymi organizującymi, wspierającymi lub propagującymi świadczenie nieodpłatnej pomocy prawnej;**
- 11) podawanie do publicznej wiadomości aktualnych wysokości dochodów, o których mowa w art. 6 ust. 2 i 3.**

Art. 12. 1. Rada składa się z 5 – 7 członków, powoływanych przez Ministra Sprawiedliwości na okres 4 lat.

2. Członkiem Rady może zostać osoba wyróżniająca się wiedzą prawniczą, bezstronnością oraz zaangażowaniem w świadczenie lub wspieranie nieodpłatnej pomocy prawnej, a także która :

- 1) ma pełną zdolność do czynności prawnych;**

- 2) nie została ukarana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe;
 - 3) korzysta z pełni praw publicznych.
3. Przewodniczącego Rady i jego zastępcę powołuje, spośród członków Rady, Minister Sprawiedliwości.
 4. Przewodniczący Rady kieruje pracami Rady i reprezentuje ją na zewnątrz.
 5. Minister Sprawiedliwości odwołuje członka Rady w przypadku:
 - 1) rezygnacji z członkostwa w Radzie;
 - 2) nieuczestniczenia w pracach Rady;
 - 3) skazania prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.
 4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb funkcjonowania Rady, mając na względzie potrzebę zapewnienia sprawnego wykonywania nałożonych na Radę zadań, w sposób zapewniający równy dostęp do nieodpłatnej pomocy prawnej dla osób fizycznych na terenie całego kraju.

Art. 13. 1. Obsługę Rady zapewnia Biuro Krajowej Rady Pomocy Prawnej, zwane dalej „Biurem”.

2. Biuro jest państwową jednostką budżetową, finansowaną z części budżetu państwa, której dysponentem jest Minister Sprawiedliwości.
3. Biuro jest jednostką organizacyjną podległą Ministrowi Sprawiedliwości.
4. Minister Sprawiedliwości, w drodze zarządzenia, nadaje Biuru Krajowej Rady Pomocy Prawnej statut, określający organizację i szczegółowe zasady funkcjonowania Biura, a w szczególności organizację wewnętrzną Biura, kierując się odpowiednio zakresem zadań Rady, której obsługę zapewnia Biuro, oraz potrzebą zapewnienia sprawnej obsługi Rady.
5. Dyrektor Biura nadaje Biuru regulamin organizacyjny, który określa zakres zadań i tryb pracy jego komórek organizacyjnych.

Art. 14. 1. . Przewodniczącemu Rady, zastępcy przewodniczącego Rady oraz członkom Rady wypłaca się miesięczny ryczałt, którego wysokość ustala się jako określoną poniżej wielokrotność kwoty bazowej ustalanej w ustawie budżetowej dla sędziów, zwanej dalej „kwotą bazową”:

- 1) przewodniczącemu Rady - w wysokości 4 - krotnej kwoty bazowej;
- 2) zastępcy przewodniczącego Rady - w wysokości 3, 5 - krotnej kwoty bazowej;
- 3) członkom Rady - w wysokości 3 - krotnej kwoty bazowej.

2. Osobom, o których mowa w ust. 1, przysługują diety i zwrot kosztów przejazdu na zasadach określonych w przepisach dotyczących podróży służbowych na terenie kraju.

Art. 15. 1. Dyrektor Biura wykonuje czynności ze stosunku pracy wobec osób zatrudnionych w Biurze oraz inne czynności przewidziane w obowiązujących ustawach dla kierownika urzędu.

2. Dyrektor Biura dysponuje środkami budżetu państwa przeznaczonymi na finansowanie Biura oraz zadań Rady, z zastrzeżeniem art. 16.

Rozdział 3

Postępowanie w sprawie umów o udzielanie pomocy prawnej

Art. 16. 1 Pomoc prawna jest udzielana na podstawie umowy o udzielanie pomocy prawnej, zwanej dalej „umową”, zawartej przez Radę i świadczeniodawcę, na czas określony, nie dłuższy niż dwa lata.

2. Umowę w imieniu Rady zawiera Przewodniczący Rady, a w razie jego nieobecności, zastępca Przewodniczącego Rady albo inny upoważniony przez Przewodniczącego członek Rady.

3. Dla ważności umowy konieczna jest kontrasygnata kierownika Biura.

4. Wysokość łącznych zobowiązań wynikających z zawartych umów nie może przekroczyć wysokości wydatków przewidzianych na ten cel w planie finansowym.

5. Rada określa liczbę punktów pomocy prawnej działających w każdym powiecie uwzględniając możliwości finansowe Skarbu Państwa oraz potrzebę zapewnienia rzeczywistego dostępu do pomocy prawnej, a zwłaszcza ilość mieszkańców powiatu i stopień ich zamożności.

Art. 17. 1. Rada wyłania świadczeniodawców w drodze otwartego ogólnopolskiego konkursu ofert lub w trybie określonym w art. 20.

2. Rada ogłasza warunki ogólnopolskiego konkursu ofert do 31 października roku poprzedzającego rok, w którym większość zawartych umów wygasa.

Art. 18. 1. Ogłoszenie o konkursie zawiera w szczególności:

- 1) nazwę i adres siedziby Rady;**
- 2) określenie całkowitej wartości zamówienia;**
- 3) określenie wartości zamówienia dla poszczególnych powiatów;**
- 4) określenie maksymalnych cen za wykonanie poszczególnych czynności pomocy prawnej;**
- 5) określenie zakresu przedmiotowego zamawianej pomocy prawnej;**
- 6) wyłączenia spraw z zakresu ochrony praw konsumenta w powiatach, w których finansowana ze środków publicznych pomoc prawna jest świadczona przez powiatowego (miejskiego) rzecznika konsumentów na zasadach określonych w przepisach o ochronie konkurencji i konsumentów;**
- 7) wyłączenia spraw rodzinnych i małżeńskich w powiatach, w których finansowana ze środków publicznych pomoc prawna jest świadczona przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie na zasadach określonych w przepisach o pomocy społecznej.**

3. Rada przeprowadza konkurs przy zapewnieniu równego traktowania wszystkich uczestników konkursu, w sposób gwarantujący zachowanie uczciwej konkurencji.

4. Podstawą uczestnictwa w konkursie jest pisemna oferta oraz umowa albo umowa przedwstępna ubezpieczenia pomocy prawnej od odpowiedzialności cywilnej.

Art. 19. 1. Uczestnikiem konkursu może być:

- 1) organizacja pożytku publicznego;**
- 2) adwokat, radca prawny lub spółka powołana przez adwokatów lub radców prawnych, a także zespół adwokacki;**
- 3) osoba z wyższym wykształceniem prawniczym lub spółka powołana przez osoby z wyższym wykształceniem prawniczym;**
- 4) uniwersytet lub szkoła wyższa, która świadczy nieodpłatną pomoc prawną w ramach akademickiej poradni prawnej;**
- 5) jednostki samorządu terytorialnego.**

2. Rada wyłania świadczeniodawców dla każdego powiatu odrębnie.

3. Przy rozstrzygnięciu konkursu Rada bierze pod uwagę:

1) wiarygodność oferenta i rękojmię rzetelnego wykonywania przez niego umowy;

2) dostępność oferowanej pomocy prawnej z uwzględnieniem terytorialnego rozmieszczenia punktów pomocy prawnej, w których pomoc będzie oferowana oraz liczby godzin, w których pomoc będzie oferowana;

3) zaoferowaną cenę za wykonanie poszczególnych czynności pomocy prawnej.

4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb przeprowadzenia konkursu, o którym mowa w art. 18 ust. 1, przy uwzględnieniu, że konkurs jest rozstrzygany dla poszczególnych powiatów.

Art. 20. 1. Konkurs może zostać unieważniony w całości lub w części obejmującej dany powiat, albo z powodu braku ofert zamknięty w części obejmującej dany powiat.

2. W przypadku unieważnienia konkursu w całości Rada, w terminie 14 dni od ogłoszenia decyzji o unieważnieniu konkursu, ogłasza nowy konkurs.

3. W przypadku zamknięcia konkursu z powodu braku ofert lub unieważnienia konkursu w części obejmującej dany powiat Rada ogłasza, w terminie 14 dni od ogłoszenia decyzji o zamknięciu konkursu lub unieważnieniu, nowy konkurs informując dodatkowo świadczeniodawców z powiatów pobliskich, właściwe terytorialnie okręgowe jednostki samorządów prawniczych oraz jednostki samorządu terytorialnego.

4. Jeżeli drugi konkurs dla danego powiatu zostanie zamknięty wskutek braku ofert lub unieważniony, Rada zwraca się do właściwych terytorialnie jednostek samorządu terytorialnego oraz świadczeniodawców z powiatów pobliskich z ofertą organizacji w powiecie, w którym nie wyłoniono świadczeniodawcy punktu pomocy prawnej i świadczenia czynności pomocy prawnej po maksymalnych stawkach określonych w ogłoszeniu ogólnopolskiego konkursu.

5. Jeżeli żadna z jednostek, o których mowa w ust. 4, nie przyjmie oferty Rada zwraca się do świadczeniodawców udzielających pomocy prawnej w powiatach pobliskich oraz właściwych terytorialnie jednostek samorządu terytorialnego

z ofertą organizacji punktów pomocy prawnej lub świadczenia pomocy prawnej dla osób z terenu powiatu, dla którego konkursy zostały zamknięte wskutek braku ofert lub unieważnione, po maksymalnych stawkach określonych w ogłoszeniu ogólnopolskiego konkursu.

6. W razie odstąpienia Rady od umowy, Rada zwraca się do świadczeniodawców z danego powiatu oraz powiatów pobliskich z zaproszeniem do negocjacji w celu zawarcia umowy. Umowa jest zawierana na czas określony, nie dłuższy niż przewidywany czas rozstrzygnięcia najbliższego ogólnopolskiego konkursu.

Art. 21. 1. Umowa może być zawarta ze świadczeniodawcą, który został wyłoniony do udzielania pomocy prawnej na zasadach i w trybie określonym w ustawie.

2. Świadczeniodawca nie może zlecać udzielania pomocy prawnej innym podmiotom, chyba że umowa tak stanowi.

3. Do zakresu zadań świadczeniodawcy należy:

- 1) udzielanie pomocy prawnej w zakresie określonym ustawą i umową;**
- 2) informowanie mieszkańców o świadczonej pomocy;**
- 3) współpraca z samorządami zawodów prawniczych;**
- 4) współpraca z powiatowym (miejskim) rzecznikiem konsumentów;**
- 5) współpraca z powiatowym centrum pomocy rodzinie;**
- 6) współpraca z gminnymi ośrodkami pomocy społecznej;**
- 7) współpraca z organizacjami pozarządowymi organizującymi, wspierającymi lub propagującymi świadczenie nieodpłatnej pomocy prawnej;**
- 8) wykonywanie innych zadań określonych w ustawie lub umowie.**

Art. 22. 1. 1. Umowa o udzielanie pomocy prawnej określa:

- 1) dane identyfikacyjne świadczeniodawcy;**
- 2) liczbę i dokładne adresy punktów pomocy prawnej;**
- 3) zakres przedmiotowy udzielanej pomocy prawnej;**
- 4) ilość świadczeń;**
- 5) kwotę zobowiązania Rady wobec świadczeniodawcy;**
- 6) zasady rozliczeń pomiędzy Radą a świadczeniodawcą oraz terminy płatności;**

- 7) warunki odstąpienia od umowy przez Radę, w szczególności w przypadku niewykonania lub istotnego naruszenia umowy;
- 8) zasady sporządzania i terminy składania sprawozdań z realizacji umowy;
- 9) zasady i tryb zwrotu kosztów tłumacza w sprawach z udziałem osób nie władających językiem polskim, o których mowa w art. 6;
- 10) zasady rozstrzygnięcia kwestii spornych.

2. Umowa może określać także:

- 1) karę umowną na wypadek niewykonania lub nienależytego wykonania umowy;
- 2) upoważnienie świadczeniodawcy do zlecenia wykonywania umowy innym podmiotom oraz warunki tego zlecenia;
- 3) zasady i tryb wypłaty zaliczek na pokrycie kosztów tłumacza w sprawach z udziałem osób nie władających językiem polskim, o których mowa w art. 6;
- 4) inne warunki.

Art. 23. 1. Zawarte przez Radę umowy są jawne.

2. Rada udostępnia umowy poprzez zamieszczenie ich na swojej stronie internetowej, w terminie 14 dni od dnia ich zawarcia.
3. Rada zamieszcza również na swojej stronie internetowej roczne sprawozdania w terminie 14 dni od ich złożenia Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 24. 1. Do zawierania przez Radę umów ze świadczeniodawcami nie stosuje się przepisów o zamówieniach publicznych.

2. W zakresie nieuregulowanym w ustawie do umów stosuje się przepisy prawa cywilnego.”;

8) art. 25 otrzymuje brzmienie:

„Art. 25. 1. Pomoc prawna jest udzielana przez świadczeniodawców w zorganizowanych przez nich punktach pomocy prawnej.

2. Pomocy prawnej udziela się na wniosek osoby, o której mowa w art. 6, zwanej dalej „wnioskodawcą”.

3. W przypadku nieporadności wnioskodawcy lub niemożności osobistego sporządzenia wniosku, wniosek może być wniesiony przez małżonka lub członków rodziny albo osobę upoważnioną na piśmie przez wnioskodawcę.

4. Wniosek o przyznanie pomocy prawnej wnosi się do punktu pomocy prawnej działającego na terenie powiatu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu wnioskodawcy.

5. Wnioskodawca jest obowiązany podać we wniosku informacje zgodne z prawdą, pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

6. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, zawiera w szczególności:

- 1) imię, nazwisko i obywatelstwo wnioskodawcy;**
- 2) wskazanie miejsca zamieszkania lub pobytu wnioskodawcy;**
- 3) adres do doręczeń;**
- 4) określenie przedmiotu wnioskowanej pomocy prawnej z uzasadnieniem;**
- 5) określenie okoliczności, o których mowa w art. 6 ust. 2;**
- 6) oświadczenie o prawdziwości danych i informacji zawartych we wniosku;**
- 7) oświadczenie o zapoznaniu się z pouczeniem o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia;**
- 8) oświadczenie, że w sprawie objętej wnioskiem nie został ustanowiony pełnomocnik lub obrońca;**
- 9) zgodę na przetwarzanie danych osobowych koniecznych do udzielenia pomocy prawnej;**
- 10) podpis wnioskodawcy lub osoby uprawnionej do jej reprezentowania.**

7. Wniosek o przyznanie pomocy prawnej składa się na urzędowym formularzu.

8. Wnioskodawca dołącza do wniosku dokumenty potwierdzające okoliczności, o których mowa w art. 6 ust. 2.”;

9. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór i sposób udostępnienia urzędowego formularza wniosku o udzielenie pomocy prawnej, a także rodzaje dokumentów potwierdzających okoliczności, o których mowa w art. 6 ust. 2, kierując się potrzebą zawarcia w nich odpowiednich pouczeń ułatwiających wypełnienie wniosku i koniecznością zapewnienia ich dostępności dla wnioskodawców.”;

9) art. 26 otrzymuje brzmienie:

„Art. 26. 1. Wniosek o udzielenie pomocy prawnej rozpatruje się bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w terminie 7 dni od dnia jego wniesienia.

2. Świadczeniodawca informuje wnioskodawcę o braku podstaw do udzielenia pomocy prawnej albo o terminie jej udzielenia.”;

10) uchyla się art. 27 – 32;

11) art. 33 otrzymuje brzmienie:

„33. 1. Termin udzielenia pomocy prawnej określa świadczeniodawca przy uwzględnieniu stopnia skomplikowania sprawy.

2. Termin udzielenia pomocy prawnej nie może być dłuższy niż 30 dni od daty złożenia przez wnioskodawcę wszystkich istotnych dla sprawy dowodów.”;

12) art. 34 otrzymuje brzmienie:

„Art. 34. Przy udzielaniu pomocy prawnej cudzoziemcowi świadczeniodawca zapewnia udział tłumacza oraz tłumaczenie niezbędnych dokumentów.”;

13) uchyla się art. 35 – 36;

14) art. 37 otrzymuje brzmienie:

„Art. 37.1. Minister Sprawiedliwości, w drodze zarządzenia, powoła w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie niniejszego artykułu Pełnomocnika do spraw organizacji Rady i Biura, zwanego dalej "Pełnomocnikiem", określając zakres jego zadań i środki niezbędne do ich realizacji. Celem działania Pełnomocnika jest zorganizowanie Biura, zatrudnienie pracowników oraz podjęcie innych czynności niezbędnych do rozpoczęcia pracy Rady i Biura. Pełnomocnik kończy swoją działalność z chwilą wejścia w życie ustawy.

2. Nadzór nad działalnością Pełnomocnika sprawuje Minister Sprawiedliwości.”;

15) art. 38 otrzymuje brzmienie:

„Art. 38. 1. Minister Sprawiedliwości powoła pierwszą Radę w terminie dwóch miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

2. Rada ogłasza pierwszy konkurs w terminie 60 dni od dnia jej powołania.
3. Umowy zawarte w ramach pierwszego konkursu obowiązują do dnia rozstrzygnięcia drugiego konkursu, nie dłużej jednak niż rok.”;

16) art. 39 otrzymuje brzmienie:

„Art. 39. W ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych (Dz. U. Nr 19, poz. 177, z późn. zm.²⁾) w art. 4 w pkt 9 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje pkt 10 w brzmieniu:

”10) umów o udzielanie pomocy prawnej zgodnie z przepisami ustawy o dostępie do nieodpłatnej pomocy prawnej przyznawanej przez państwo osobom fizycznym.”;

17) po art. 39 dodaje się art. 40 w brzmieniu:

„Art. 40. Ustawa wchodzi w życie 1 stycznia 2007 r., z wyjątkiem art. 37, który wchodzi w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia ustawy.”.

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001 i Nr 273, poz. 2703 oraz z 2005 r. Nr 64, poz. 565, Nr 94, poz. 788, Nr 164, poz. 1366, Nr 175, poz. 1462, Nr 179, poz. 1487 i Nr 180, poz. 1493.

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Nr 116, poz. 1207, Nr 145, poz. 1537 i Nr 273, poz. 2703, z 2005 r. Nr 163, poz. 1362 i Nr 184, poz. 1539 oraz z 2006 r. Nr 79, poz. 551.

Uzasadnienie

projektu autopoprawki

Projekt ustawy o dostępie do nieodpłatnej pomocy prawnej przyznawanej przez państwo osobom fizycznym /druk nr 29/, który przedłożył poprzedni Rząd, wymaga poważnych korekt.

Projekt ten budził wiele kontrowersji, w szczególności ze względu na tworzenie bardzo kosztownych struktur, wyłączenie udziału organizacji pozarządowych z udzielania takiej pomocy oraz ograniczenie zakresu udzielanej pomocy prawnej tylko do pewnej kategorii spraw.

W związku z powyższym Minister Sprawiedliwości wystąpił do Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z prośbą o odroczenie prac nad tym projektem do czasu dopracowania rozwiązań w nim przewidzianych, a w konsekwencji przekazania autopoprawki przygotowanej przez Radę Ministrów.

Celem autopoprawki do projektu ustawy o dostępie do nieodpłatnej pomocy prawnej przyznawanej przez państwo osobom fizycznym /druk nr 29/, jest poszerzenie dostępu do pomocy prawnej dla osób najuboższych i zmniejszenie wydatków związanych z organizacją systemu udzielania pomocy prawnej.

W demokratycznym państwie prawnym urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej status majątkowy nie może być przeszkodą w dostępie do wymiaru sprawiedliwości lub w obronie praw i interesów obywateli. Ustawa rozwija konstytucyjne zasady państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP) i prawa do sądu (art. 45 Konstytucji RP), a także czyni zadość zobowiązaniom międzynarodowym Rzeczypospolitej Polskiej do zapewnienia równego dostępu do sądów i trybunałów (art. 14 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 19 grudnia 1966 r.; art. 6 Konwencji europejskiej o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 4 listopada 1950 r.; zalecenie nr R (93)1 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich co do efektywnego dostępu do prawa i wymiaru sprawiedliwości dla najuboższych z 8 stycznia 1993 r.).

Założeniem konstrukcyjnym autopoprawki jest uzupełnienie istniejącego systemu pomocy prawnej z urzędu ("prawa ubogich") o ogólnopolski system pomocy prawnej świadczonej na etapie przedsądowym. Istniejące uregulowania kodeksu postępowania cywilnego (art. 111- 124), kodeksu postępowania karnego (art. 78 -81), prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (art. 243-263) nie gwarantują, co do zasady, pomocy prawnej najuboższym na etapie przedsądowym (wyjątek: karne postępowanie przygotowawcze w odniesieniu do podejrzanego).

Również ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o prawie pomocy w postępowaniu w sprawach cywilnych prowadzonych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. z 2005 r., Nr 10, poz. 67) tylko w części gwarantuje pomoc prawną na etapie przedsądowym (prawo do porady prawnej przedprocesowej i tylko w sporach cywilnych).

Pomoc prawna w rozumieniu projektu autopoprawki obejmuje celowe dochodzenie praw na etapie przedsądowym, co należy rozumieć jako udzielanie porad i informacji prawnych przede wszystkim w sprawach cywilnych, z zakresu prawa pracy lub ubezpieczeń społecznych, ubezpieczenia zdrowotnego, w sprawach mieszkaniowych i spółdzielczych, wskazywanie podmiotu lub organizacji właściwych do załatwienia danej sprawy, w tym podmiotu właściwego do załatwienia sprawy w drodze mediacji lub polubownego rozstrzygnięcia, a także sporządzanie pierwszego pisma procesowego oraz wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych i wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

Pomoc prawna nie obejmuje natomiast określonych enumeratywnie kategorii spraw, w tym związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, związanych z działalnością instytucji społecznych, w szczególności fundacji lub stowarzyszeń, związanych z karnym postępowaniem przygotowawczym, z wyłączeniem ofiar przestępstw, spraw podatkowych, celnych i dewizowych.

Ograniczenie zakresu świadczonej nieodpłatnie pomocy prawnej do pomocy przesądowej na podstawie projektowanych rozwiązań ma na celu uniknięcie wykreowania mechanizmu konkurencyjnego względem

ugruntowanego już w okresie II Rzeczypospolitej systemu pomocy prawnej z urzędu. Projekt nie podważa więc istniejącego systemu pomocy prawnej z urzędu, ale go uzupełnia.

Konstrukcyjnym założeniem projektu jest stworzenie ogólnodostępnej sieci punktów pomocy prawnej, które nie wchodzi w skład administracji publicznej. Kierując się konstytucyjną zasadą pomocniczości oraz założeniami programu Rady Ministrów RP - „tanie państwo”, przyjęto założenie, że tworzenie kosztownego i zbiurokratyzowanego systemu państwowych biur pomocy prawnej nie może być podstawą tworzonego systemu. System pomocy prawnej powinien się natomiast opierać na istniejących strukturach i zasobach niepaństwowych. W konsekwencji punkty pomocy prawnej, na zasadach konkursowych, będą tworzone przede wszystkim przez organizacje pożytku publicznego, adwokatów, radców prawnych i inne osoby upoważnione do świadczenia pomocy prawnej, w każdym powiecie, w lokalach pozostających w ich dyspozycji. Proponowane rozwiązanie pozwoli zapewnić pomoc prawną na terenie całego kraju bez konieczności wydatkowania znaczących w skali budżetu państwa kwot na tworzenie i obsługę państwowych biur.

W tym zakresie projekt wychodzi naprzeciw postulatowi zgłaszanemu przez naczelne organy samorządów prawniczych i organizacje pozarządowe.

Prawo do nieodpłatnej pomocy prawnej będzie przysługiwało osobie uprawnionej do świadczeń z pomocy społecznej, o której mowa w art. 5 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 z późno zm.), a także uchodźcom, cudzoziemcom, którzy uzyskali azyl lub zgodę na pobyt tolerowany oraz cudzoziemcom, którzy starają się o status uchodźcy, udzielenie azylu lub zgodę na pobyt tolerowany w rozumieniu ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach.

Pomoc prawna będzie udzielana jeżeli zainteresowany uzyskuje dochód nie większy niż 150% dochodu ustalonego zgodnie z art. 8 ustawy o pomocy społecznej albo 200% dochodu w przypadkach nadzwyczajnych lub szczególnie ważkich społecznie. Pomocy będzie udzielana na wniosek osoby, o której mowa w art. 6, w brzmieniu nadanym autopoprawką, po złożeniu przez wnioskodawcę

we wniosku oświadczenia zgodnego z prawdą, pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Organizację systemu pomocy prawnej przedsądowej zapewni Krajowa Rada Pomocy Prawnej, zwana dalej Radą. Rada jest państwową jednostką organizacyjną. Do zadań Rady należeć będzie przede wszystkim organizowanie konkursów na świadczenie pomocy prawnej, czuwanie nad jakością świadczonej pomocy oraz rozpatrywanie wniosków i skarg, zwłaszcza w sprawach dotyczących nienależytego wykonywania umów.

Rada będzie opracowywać szczegółowe standardy pracy punktów pomocy prawnej, metody ewaluacji wykonywania umów i systematycznie sprawować nadzór na systemem pomocy przedsądowej za pomocą Biura Krajowej Rady Pomocy Prawnej.

Rada będzie stale współpracować z Ministrem Sprawiedliwości, który będzie nadzorował działalność Rady oraz jej Biura.

Rada składa się z 5 - 7 członków powoływanych przez Ministra Sprawiedliwości na okres 4 lat.

Pomoc prawną będą świadczyły podmioty wyłonione w jawnych konkursach na podstawie umów o udzielanie pomocy prawnej. Świadczenie pomocy prawnej następuje na podstawie umowy cywilnoprawnej Rady i podmiotów wyłonionych w konkursach. Projektowane rozwiązanie znacząco zmniejsza koszty działania systemu. Zaletą projektowanego rozwiązania jest też zmniejszenie ilości obowiązków biurokratycznych, które będą musieli wykonać wnioskodawcy i świadczeniodawcy. W konsekwencji projektowany system nie zniechęca małych podmiotów np. indywidualnych kancelarii prawniczych, do brania udziału w konkursach i tworzenia punktów pomocy prawnej, co jest istotną jego zaletą.

Trzeba też podkreślić, że stwierdzenie naruszeń umowy lub ustawy przez świadczeniodawców będzie podstawą do zastosowania sankcji przez Radę, w tym odstąpienia od umowy i ewentualnie, jeżeli umowa tak będzie stanowić, kary umownej za niewykonanie umowy o świadczenie pomocy prawnej lub jej

nienależyte wykonywanie. Zabezpiecza to dostatecznie dobrze interesy Skarbu Państwa.

W zakresie podstawowych zasad postępowania w sprawie zawarcia umów ze świadczeniodawcami ustawa określa kryteria podmiotowe oferentów mogących ubiegać się o zawarcie umowy. Wychodzić należy z założenia, że krąg podmiotów legitymowanych do uczestnictwa w konkursach powinien być na tyle szeroki, aby w każdym powiecie, a nie tylko największych miastach powstały punkty pomocy prawnej, a także aby podmioty konkurowały ze sobą jakością oferowanych usług. Trzeba więc przyjąć, że w konkursie mogą brać udział organizacje pożytku publicznego, adwokaci, radcy prawni lub spółki przez nich założone lub zespoły adwokackie, osoby z wyższym wykształceniem prawniczym, uniwersytety lub szkoły wyższe, w których działają akademickie poradnie prawne oraz jednostki samorządu terytorialnego.

Ustawa określa też kryteria przedmiotowe uczestnictwa w konkursach o zawarcie umowy. Podstawowym kryterium jest pisemna oferta i ubezpieczenie poradnictwa prawnego od odpowiedzialności cywilnej. Ponadto każdy z oferentów będzie musiał zagwarantować świadczenie pomocy przedsądowej w zakresie określonym w ustawie i warunkach konkursu ofert. Co do zasady każdy świadczeniodawca będzie świadczyć pełny zakres pomocy przedsądowej, w zakresie określonym w art. 3 ustawy, z zastrzeżeniem jednak, że Rada będzie miała kompetencję do wyłączenia z konkursu dla poszczególnych powiatów pomocy w sprawach rodzinnych i małżeńskich. W dużej części powiatów działają bowiem finansowane ze środków publicznych specjalistyczne poradnie rodzinne, świadczące także pomoc prawną (por. art. 19 pkt 2 i art. 112 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Dz. U. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.). Jeśli więc Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie świadczą nieodpłatną specjalistyczną pomoc prawną dodatkowo powiązaną z pomocą psychologiczną i psychiatryczną, to wykluczyć należy dubeltowe finansowanie takiej pomocy ze środków Ministerstwa Sprawiedliwości i zlecenie jej prywatnym podmiotom. Analogicznie przyjąć należy, że Rada będzie ograniczać zakres kontraktowanej pomocy prawnej w powiatach, w których świadczona jest specjalistyczna pomoc z zakresu

ochrony praw konsumenta. Zgodnie z art. 34 i 37 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jednolity Dz. U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080) nieodpłatna pomoc prawna w sprawach konsumenckich finansowana ze środków publicznych, nie tylko dla osób ubogich, świadczona jest przez powiatowego (miejskiego) rzecznika konsumentów.

Projekt autopoprawki określa podstawowe kryteria i preferencje rozstrzygania konkursów. Wychodzić należy z założenia, że kryteria istotne to wiarygodność pomiotu i rękojmia należytego świadczenia pomocy prawnej, ryczałtowo określona cena jednostkowej porady, ustalana dla każdego konkursu odrębnie po uzgodnieniu z Ministrem Sprawiedliwości i samorządami prawniczymi przez Radę, dostępność pomocy prawnej dla najuboższych (terytorialne rozmieszczenie i ilość miejsc, w których pomoc jest świadczona - oferent może zaproponować, że stworzy kilka punktów w jednym powiecie), a także łączny tygodniowy czas świadczenia pomocy przedsądowej, w tym stanu gotowości w oczekiwaniu na klientów, status organizacji pożytku publicznego (wkład w budowę społeczeństwa obywatelskiego).

Szczegółowe zasady przeprowadzania konkursu określi rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości oraz warunki konkursu. W zakresie nieuregulowanym w ustawie konkursy przeprowadza się zgodnie z zasadami kodeksu cywilnego, z wyłączeniem prawa zamówień publicznych. Projektowana ustawa i akty wykonawcze do niej dostatecznie precyzyjnie określają zasady prowadzenia rzetelnego konkursu. Ponadto zawilość procedur prawa o zamówieniach publicznych mogłaby istotnie utrudnić wdrożenie projektowanego mechanizmu.

Elementem istotnym ustawy jest uregulowanie skutków sytuacji, w których nikt z danego powiatu nie przystąpi do konkursu albo żaden podmiot nie zostanie wyłoniony albo konkurs zostanie unieważniony. Ustawa stanowi, że w tych sytuacjach Krajowa Rada Pomocy Prawnej bezzwłocznie ogłasza nowy konkurs dla wskazanego obszaru oraz obligatoryjnie informuje właściwe terytorialne okręgowe rady adwokackie i okręgowe izby radców prawnych, jednostki samorządu terytorialnego oraz podmioty uczestniczące w konkursach z sąsiednich powiatów. Jeżeli drugi konkurs nie wyłoni podmiotu tworzącego

punkt pomocy prawnej, Krajowa Rada Pomocy Prawnej zwraca się do świadczeniodawców, udzielających pomocy prawnej w powiatach pobliskich oraz właściwych terytorialnie jednostek samorządu terytorialnego, z ofertą organizacji punktów pomocy prawnej lub świadczenia pomocy prawnej dla osób z terenu powiatu, dla którego konkursy zostały zamknięte wskutek braku ofert lub unieważnione, po maksymalnych stawkach określonych w ogłoszeniu ogólnopolskiego konkursu.

Pomoc prawna będzie świadczona wyłącznie na podstawie umowy zawartej przez Radę i świadczeniobiorcę. Umowa będzie sporządzana na podstawie ustawy, rozporządzenia oraz warunków konkursu. Umowa będzie również określać zakres odpowiedzialności cywilnej za niewykonanie lub nienależyte jej wykonanie, w tym prawo odstąpienia zastrzeżone dla Rady. Umowa może również zawierać postanowienia o karze umownej. Treść umów jest jawna.

Przewiduje się, że projektowane rozwiązania wejdą w życie z dniem 1 stycznia 2007 r.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Podmioty objęte projektem

Projekt dotyczy każdej osoby, która potrzebuje pomocy prawnej, a z uwagi na swoją sytuację materialną nie jest w stanie samodzielnie bronić swoich praw lub interesów.

2. Cel wprowadzenia nowelizacji.

Celem autpoprawki do projektu ustawy o dostępie do nieodpłatnej pomocy prawnej przyznawanej przez państwo osobom fizycznym /druk nr 29/, jest poszerzenie dostępu do pomocy prawnej dla osób najuboższych i zmniejszenie wydatków związanych z organizacją systemu udzielania pomocy prawnej.

3. Wprowadzenie w życie przedmiotowej regulacji nie wpłynie na budżety jednostek samorządu terytorialnego, konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

Wprowadzenie w życie przedmiotowej nowelizacji może pozytywnie wpłynąć na rynek pracy, sytuację i rozwój regionalny, przez podniesienie świadomości prawnej obywateli oraz pomoc w sprawnym załatwianiu przez nich spraw związanych z zatrudnieniem, spraw cywilnych, z zakresu ubezpieczeń społecznych, ubezpieczenia zdrowotnego, a także w spraw mieszkaniowych i spółdzielczych.

4. Skutki finansowe :

Wejście w życie projektowanych regulacji spowoduje skutki finansowe dla budżetu państwa w części 37 „Sprawiedliwość” 2007 roku, a także w latach następnych.

Środki finansowe te będą musiał zostać zabezpieczone w budżecie państwa na rok 2007 i lata następne.

Jednocześnie można zakładać, że przedmiotowe regulacje w dalszej perspektywie czasowej przyniosą korzyści dla budżetu państwa, wynikające z inicjowania przez obywateli, którym udzielono profesjonalnych porad prawnych, mniejszej ilości postępowań sądowych i administracyjnych w niektórych kategoriach spraw. Korzyści te są jednak niemożliwe do oszacowania, choćby w przybliżeniu.

Trudno jest w szczególności ocenić rzeczywistą ilość prowadzonych spraw w których udzielana jest bezpłatnie pomoc prawna, jak i koszty udzielania tej pomocy, gdyż w tym zakresie nie prowadzi się badań ani odpowiedniej sprawozdawczości, pozwalających na uzyskanie reprezentatywnych danych. Można zatem jedynie określić zakładaną liczbę takich spraw. Hipotetycznie zakłada się, że docelowo w ciągu roku ilość spraw, w których udzielona zostanie pomoc prawna, może sięgnąć około 300 tysięcy.

Szacunek skutków

I. Wydatki na utworzenie Krajowej Rady Pomocy Prawnej - 394 156,80 zł

1. Wydatki na wynagrodzenia – 394 156,80 zł, w tym:

Przewodniczący: 1 459,84 zł (kwota bazowa) * 4 (mnożnik kwoty bazowej) =
5 839,36 zł * 12 miesięcy = 70 072,32 zł

Zastępca przewodniczącego: 1 459,84 zł (kwota bazowa) * 3,5 (mnożnik
kwoty bazowej) = 5 109,44 zł * 12 miesięcy = 61 313,28 zł

Członkowie Rady: 1 459,84 zł (kwota bazowa) * 3 (mnożnik kwoty bazowej)
= 4 379,52 zł * 12 miesięcy = 52 554,24 zł * 5 członków = 262 771,20 zł

II. Wydatki na utworzenie i utrzymanie Biura Krajowej Rady Pomocy Prawnej - 1 570 000 zł

Założenia: 15 pracowników

- dyrektor,

- zastępca dyrektora,

- główny księgowy,

- radca prawny

- 11 pracowników merytorycznych (w tym ew. audytor)

1. **wynagrodzenia:** 696 000 zł, w tym:

- dyrektor : 8 000 zł * 12 miesięcy = 96 000 zł

- zastępca dyrektora : 6 000 * 12 miesięcy = 72 000 zł

- główny księgowy : 6 000 * 12 miesięcy = 72 000 zł

- radca prawny : 5 000 * 12 miesięcy = 60 000 zł

- 11 pracowników * 3 000 zł (średnie wynagrodzenie) * 12 miesięcy = 396 000
zł

2. **utworzenie stanowisk pracy :** 15 osób * 10 000 zł (koszt
utworzenia stanowiska pracy) = 150 000 zł

3. **wynajem pomieszczeń : ok. 300 m² * ok. 90 zł/ m² * 12 miesięcy = ok. 324 000 zł**
4. **wyposażenie pomieszczeń : ok. 200 000 zł**
5. **pozostałe pozapłacowe wydatki bieżące : ok. 200 000 zł**

III. Wydatki na udzielanie pomocy prawnej na podstawie umów o udzielanie pomocy prawnej: 18 000 000 zł

Założenia:

- maksymalną cenę usługi polegającej na udzieleniu pomocy prawnej przyjęto na poziomie stawki minimalnej w sprawach cywilnych, ze stosunku pracy i ubezpieczeń społecznych - tj. 60 zł – określonej w § 6 pkt. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348, z późn. zm.).
- 300 000 (szacowana roczna ilość spraw, w których zostanie udzielona pomoc prawna) * 60 zł = 18 000 000 zł.

Łączne skutki finansowe regulacji dla budżetu państwa

związane z utworzeniem i funkcjonowaniem Krajowej Rady Pomocy Prawnej, Biura Krajowej Rady Pomocy Prawnej oraz bezpośrednimi wydatkami na udzielanie pomocy prawnej na podstawie umów, ukształtują się na poziomie

ok. 19 964 157 zł

Oszacowane powyżej skutki finansowe, związane z wejściem w życie ustawy o dostępie do nieodpłatnej pomocy prawnej zapewnianej przez państwo osobom fizycznym i przepisów wydanych w celu jej wykonania, są hipotetyczne i zostały wyliczone na podstawie przyjętych założeń i dostępnych – na dzień sporządzania szacunku – informacji.

5. Konsultacje.

Projekt został przekazany do zaopiniowania Rzecznikowi Praw Obywatelskich, Krajowej Radzie Sądownictwa, Sądowi Najwyższemu, Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu, Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu

Terytorialnego, Naczelnej Radzie Adwokackiej, Krajowej Radzie Radców Prawnych, Krajowej Radzie Notarialnej, Krajowej Radzie Komorniczej oraz organizacjom pozarządowym działającym na rzecz dostępu obywateli do informacji i pomocy prawnej.

Projektowana ustawa została udostępniona także za pośrednictwem Internetu na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości.

6. Zgodność z prawem Unii Europejskiej

Proponowane zmiany są zgodne z prawem Unii Europejskiej.